

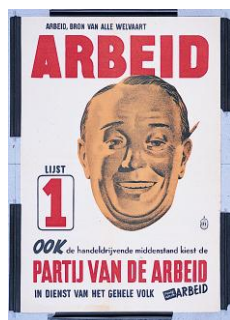
1946: verkiezingen op 16 mei

Hoe komt het dat er dit jaar opeens een Rooms-rode coalitie mogelijk was? Leg uit wat een Rooms-rode coalitie betekent en ga in op de politieke verhoudingen voor en na de oorlog.

Politieke verhoudingen in 1946

Door de Tweede Wereldoorlog hadden veel Nederlanders een gevoel van verbondenheid gekregen. Veel mensen wilden dan ook dat het naoorlogse Nederland minder verzuild werd. Verschillende politieke partijen van voor de oorlog ([SDAP](#), [VDB](#), [CDU](#)) besloten samen een nieuwe partij te vormen: de Partij van de Arbeid (PvdA). Bij deze verkiezingen speelden er twee belangrijke onderwerpen: de wederopbouw van het land, en de eis van Indonesië om onafhankelijk te worden. Het organiseren van verkiezingen was trouwens nog niet zo eenvoudig: er was eigenlijk geen geld voor het voeren van campagne en de kieslijsten waren niet compleet door de chaos bij de burgerlijke stand.

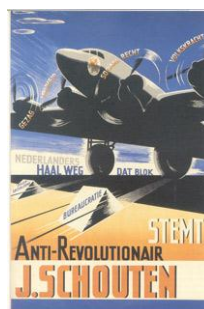
De grote vraag bij deze verkiezingen was of de [PvdA](#) zich als nieuwe partij staande kon houden tegenover confessionele partijen als de [ARP](#), de [CHU](#) en de opvolger van de RKSP: de [Katholieke Volkspartij](#) (KVP). De PvdA richtte zich op verschillende groepen in de samenleving: vrouwen, ouderen en vooral de protestantse en katholieke 'werkgemeenschappen'.

De verschillende leuzen op de affiches moesten deze verschillende groepen aanspreken: "ook de mannen van de mijnen kiezen de PvdA", "ook de intellectuelen kiezen de PvdA" en "ook de handeldrijvende middenstand kiest de PvdA". De PvdA wilde

een brede volkspartij worden en rekende op wel 35 tot 40 zetels. Het resultaat viel tegen: de PvdA behaalde maar 29 zetels. Dit waren minder zetels dan de fusiepartners SDAP, de VDB en de CDU voor de oorlog in totaal hadden behaald.

De confessionele partijen konden trots zijn op hun verkiezingsresultaat. Alleen de ARP verloor een flink aantal zetels, maar die was dan ook net van leider gewisseld: de fractievoorzitter vanaf 1933, Jan Schouten, had het stokje van de inmiddels overleden Colijn overgenomen.

De KVP won er wel een zetel bij en de CHU en de [SGP](#) bleven gelijk. De KVP werd de grootste partij. Het lukte de katholieke [formateur](#) Beel om snel een regeringscoalitie van KVP (rooms) en PvdA (rood) te vormen. Deze coalitie zou voor de oorlog ondenkbaar zijn geweest.

Verkiezingen in 1946

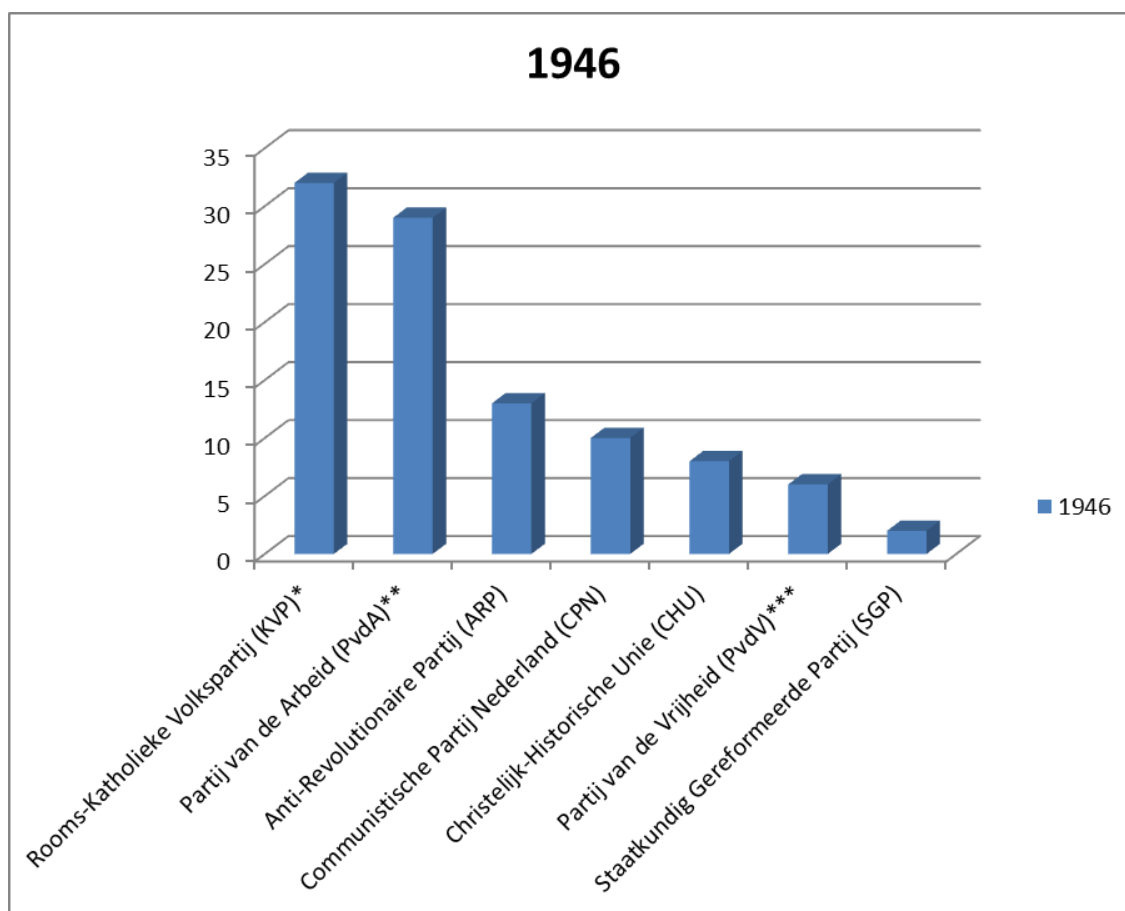
De [CPN](#) was de partij die in de oorlog het eerst werd verboden en ondergronds ging. De communisten hadden in de oorlog vaak in het verzet gezeten. Ze verwezen in hun affiche ook naar de rol die ze in de oorlog hadden vervuld: "één in verzet, één in opbouw". De CPN werd beloond. Ze gingen van 3 zetels in 1937 naar 10 zetels in 1946.

De PvdA verloor linkse kiezers aan de CPN. Aan de rechterkant was de [Partij van de Vrijheid](#), die voorheen de Vrijheidsbond werd genoemd (en die ook nog korte tijd de Liberale Staatspartij heeft geheten), uit op de vrijzinnig-democratische kiezers van de PvdA.

Wist je dat:

- ... de CPN haar affiches afdruckte op de achterkant van Amerikaanse legerkaarten, omdat er niet genoeg papier was?

* De KVP was voor de oorlog de Rooms-Katholieke Staatspartij (RKSP)

** De Partij van de Arbeid was een fusie van de Sociaaldemocratische arbeiderspartij (SDAP), de Vrijzinnig Democratische Bond (VDB) en de Christelijk-Democratische Unie (CDU).

*** De Partij van de Vrijheid heette voor de oorlog de Liberale Staatspartij (LSP).

Dit leidde tot het kabinet Beel I (KVP, PvdA, totaal 61 zetels).